

SUBSTANȚELE CHIMICE ȘI PESTICIDELE

Legislația UE în domeniul substanțelor chimice și al pesticidelor are scopul de a proteja sănătatea umană și mediul și de a preveni obstacolele din calea comerțului. Aceasta cuprinde norme care reglementează comercializarea și utilizarea anumitor categorii de produse chimice, un ansamblu de restricții armonizate privind introducerea pe piață și utilizarea unor substanțe și preparate periculoase specifice, precum și norme care reglementează accidentele majore și exportul de substanțe periculoase. Termenul „pesticide” se referă la substanțe utilizate pentru a suprima, a preveni și a eradica organisme care sunt considerate dăunătoare. Ele includ produsele biocide și produsele de protecție a plantelor (PPP). Cea mai importantă realizare la nivelul UE o reprezintă Regulamentul REACH, care reglementează înregistrarea, evaluarea și autorizarea substanțelor periculoase, precum și restricțiile aplicabile acestora.

TEMEI JURIDIC

Articolele 191 - 193 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE).

REALIZĂRI

A. Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (REACH)

Politica UE privind substanțele chimice a suferit modificări radicale odată cu introducerea, în 2006, a Regulamentului (CE) nr. 1907/2006 (Regulamentul REACH). Acesta a intrat în vigoare la 1 iunie 2007, stabilind un nou cadru juridic pentru reglementarea dezvoltării și testării, producției, introducerii pe piață și utilizării substanțelor chimice, și a înlocuit în jur de 40 de acte legislative anterioare. Obiectivul Regulamentului REACH constă într-o mai bună protecție a oamenilor și a mediului înconjurător împotriva posibilelor riscuri chimice și promovarea dezvoltării durabile. REACH a introdus un sistem unic pentru toate substanțele chimice și a eliminat distincția dintre substanțele chimice „noi” (cele introduse pe piață în 1981 sau mai târziu) și cele „existente” (cele care au fost catalogate înainte de 1981). Acesta a transferat sarcina probei privind evaluarea de risc a substanțelor de la autoritățile publice la întreprinderi. De asemenea, în regulamentul se solicită înlocuirea celor mai periculoase substanțe chimice cu alternative corespunzătoare.

Agenția Europeană pentru Produse Chimice (ECHA), înființată prin acest regulament și având sediul la Helsinki, este responsabilă de gestionarea aspectelor tehnice, științifice și administrative ale REACH și de asigurarea aplicării consecvente a

regulamentului. noiembrie 2010 a fost primul termen până la care industriile trebuiau să înregistreze: (i) toate substanțele în cantități de cel puțin 1 000 de tone pe an (t/an); (ii) substanțele foarte toxice pentru mediul acvatic, în cantități de cel puțin 100 t/an; și (iii) cele mai periculoase substanțe (cancerigene, mutagene sau toxice pentru reproducere - CMR) produse sau importate în cantități de cel puțin o tonă pe an. iunie 2013 a fost termenul-limită pentru înregistrarea tuturor substanțelor fabricate sau importate în cantități de 100 - 1 000 t/an. Procesul s-a încheiat în iunie 2018 cu înregistrarea substanțelor introduse pe piață în cantități între 1 și 100 t/an.

În februarie 2013, Comisia a publicat o revizuire a regulamentului REACH, în care a conchis că REACH nu necesită modificări ale dispozițiilor de punere în aplicare, deși s-ar putea realiza progrese în ceea ce privește reducerea sarcinii financiare și administrative asupra sectoarelor și găsirea unor metode alternative la efectuarea de teste pe animale. În 2017, Comisia a efectuat o a doua evaluare în conformitate cu Programul privind o reglementare adecvată și funcțională (REFIT), ale cărei rezultate au fost publicate în documentul COM(2018)0116. Evaluarea concluzionează că REACH este eficace, dar s-au identificat și oportunități în materie de îmbunătățire, simplificare și reducere a sarcinilor administrative, care pot fi valorificate prin punerea în execuție a acțiunilor evidențiate în raport. Acestea ar trebui să fie puse în aplicare în conformitate cu strategia reînnoită pentru politica industrială a UE, cu planul de acțiune privind economia circulară și cu cel de al 7-lea program de acțiune pentru mediu.

B. Clasificare, ambalare și etichetare

În vederea îmbunătățirii nivelului de protecție a sănătății umane și a mediului, ar trebui să se aplice în întreaga UE și în toată lumea aceleași criterii pentru identificarea pericolelor chimice și aceleași etichete pentru a le descrie. Adoptat în 2008, Regulamentul (CE) nr. 1272/2008 privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și a amestecurilor a fost introdus pentru a alinia sistemul UE la Sistemul Global Armonizat (GHS) al ONU. Directivele anterioare privind substanțele și preparatele periculoase au fost abrogate în iunie 2015.

C. Exportul și importul de substanțe periculoase

Dispozițiile UE referitoare la exportul și importul substanțelor chimice periculoase au fost definite în Regulamentul (UE) nr. 649/2012, prin care s-a urmărit promovarea responsabilității comune și a eforturilor de cooperare în domeniul transportului internațional de substanțe chimice periculoase și punerea în aplicare a Convenției de la Rotterdam privind procedura de consimțământ prealabil în cunoștință de cauză aplicabilă anumitor produse chimice și pesticide periculoase care fac obiectul comerțului internațional. Procedura de consimțământ prealabil în cunoștință de cauză presupune schimbul de informații cu privire la substanțele chimice toxice și așteptarea acordului expres al țării înainte de exportarea produsului în cauză.

D. Accidente majore

Denumită după localitatea italiană afectată în 1976 de eliberarea accidentală a dioxinei de la o zonă industrială aflată în apropiere, Directiva Seveso (82/501/CEE) a urmărit prevenirea unor accidente de amploare precum incendiile și exploziile și limitarea consecințelor accidentelor care au loc prin impunerea întocmirii unor rapoarte de siguranță și planuri de urgență și a furnizării de informații către public. În 1996,

Directiva Seveso II (96/82/CE) privind controlul asupra riscului de accidente majore care implică substanțe periculoase a introdus noi cerințe legate de sistemele de management al siguranței, planurile de urgență și planificarea urbană și a consolidat dispozițiile privind inspecțiile efectuate de statele membre. Aceasta a transpus obligațiile ce reveneau Comunității în temeiul Convenției Espoo asupra efectelor transfrontaliere ale accidentelor industriale. În lumina unor accidente industriale grave [la Toulouse (Franța), Baia Mare (România) și Enschede (Țările de Jos)] și pe baza studiilor privind agenții cancerigeni și substanțele periculoase pentru mediu, domeniul de aplicare al Directivei Seveso II a fost extins prin [Directiva 2003/105/CE](#). Această directivă obligă statele membre să prezinte o evaluare detaliată a riscurilor în cazul unor scenarii posibile de accidente și să acopere riscurile care decurg din activitățile de depozitare și prelucrare din industria minieră și din depozitarea substanțelor pirotehnice și explozibile, precum și a nitratului de amoniu și a îngrășămintelor pe bază de nitrat de amoniu. Directiva Seveso III (2012/18/UE) a fost publicată în iulie 2012, după ce a fost aprobată de Parlament și de Consiliu. Ea ține seama de noua clasificare internațională a substanțelor convenită în cadrul ONU, care permite o mai bună evaluare a riscurilor și manipulare a substanțelor.

E. Utilizarea sustenabilă a pesticidelor

Substanțele utilizate pentru a suprima, a eradica și a preveni organismele considerate dăunătoare sunt grupate sub denumirea de „pesticide”. Termenul include atât PPP (utilizate pe plante în agricultură, horticultură, parcuri și grădini), cât și produsele biocide (utilizate în alte aplicații, de exemplu ca dezinfectant sau pentru protejarea materialelor). În 2009, a fost adoptat un pachet privind pesticidele, alcătuit din: Directiva 2009/128/CE privind utilizarea durabilă a pesticidelor, care vizează să reducă riscurile pentru mediu și sănătate, menținând totodată productivitatea culturilor și îmbunătățind controalele în materie de utilizare și distribuire a pesticidelor; Regulamentul (CE) nr. 1107/2009 privind introducerea pe piață a produselor fitosanitare și Regulamentul (CE) nr. 1185/2009 privind statisticile referitoare la pesticide, care stabilește normele pentru colectarea informațiilor despre cantitatea anuală de pesticide introduse pe piață și utilizate în fiecare stat membru.

Directiva 2009/128/CE a obligat statele membre să adopte planuri naționale de acțiune pentru a stabili obiective cantitative, ținte, măsuri și calendare destinate reducerii riscurilor și impactului utilizării pesticidelor asupra sănătății umane și asupra mediului. Ca regulă generală, stropirea din aer a culturilor este interzisă, iar în imediata apropiere a zonelor rezidențiale nu este permisă stropirea de niciun fel. Regulamentul care reglementează producția și autorizarea pesticidelor conține o listă pozitivă a „substanțelor active” aprobate (ingredientele chimice ale pesticidelor), elaborată la nivelul UE. Pesticidele sunt apoi autorizate la nivel național pe baza acestei liste.

După 2015, a apărut o controversă în ceea ce privește reînnoirea aprobării glifosatului, una dintre cele mai întâlnite substanțe active din erbicidele cu spectru larg din lume. Controversa a început ca urmare a evaluărilor divergente cu privire la caracterul său cancerigen: Agenția Internațională pentru Cercetare în Domeniul Cancerului, o sucursală a Organizației Mondiale a Sănătății, a clasificat glifosatul drept substanță probabil cancerigenă pentru oameni, în timp ce Autoritatea Europeană pentru Siguranța Alimentară a considerat că este puțin probabil ca aceasta să prezinte

un pericol carcinogen pentru oameni. Agenția Europeană pentru Produse Chimice a concluzionat ulterior că glifosatul nu intră în clasa substanțelor cancerigene. Mai multe autorități naționale din afara UE au ajuns la aceeași concluzie. În cele din urmă, Comisia Europeană a reînnoit în decembrie 2017 aprobarea glifosatului pentru o perioadă de cinci ani.

F. Produsele biocide

Regulamentul (UE) nr. 528/2012 a intrat în vigoare în 2013 pentru a simplifica mecanismele de autorizare și pentru a consolida rolul ECHA la revizuirea dosarelor de aprobare pe baza unor condiții mai stricte. Legislația reflectă ceea ce s-a stabilit în cadrul regimului anterior, fiind prevăzute controale pentru comercializarea și utilizarea biocidelor (pesticide neagricole cum ar fi dezinfectanții antibacterieni și spray-urile de insecte) cu scopul de a gestiona riscurile conexe la adresa mediului și a sănătății umane și a animalelor. Aceste substanțe sunt autorizate numai dacă figurează pe o listă pozitivă, în timp ce se aplică o interdicție în cazul celor mai toxice substanțe chimice – în special al celor care sunt cancerigene, dăunează fertilității sau interferează cu genele sau hormonii (perturbatorii endocrini). În conformitate cu principiul recunoașterii reciproce, o substanță autorizată într-un stat membru poate fi utilizată pe teritoriul întregii UE. Recentul Regulament (CE) nr. 1107/2009 stabilește criteriile științifice pentru determinarea proprietăților care perturbă sistemul endocrin ale produselor biocide și ale PPP-urilor.

G. Poluanții organici persistenti (POP)

POP sunt substanțe chimice care persistă în mediu din cauza rezistenței lor la diferite forme de degradare (chimică, biologică etc.). Acestea se bioacumulează în cadrul lanțului alimentar și pot provoca efecte adverse asupra sănătății umane și a mediului. Acest grup de substanțe poluante prioritare cuprinde pesticidele (cum ar fi DDT), substanțele chimice industriale (cum ar fi bifenilii policlorurați sau PCB) și produsele secundare neintenționate ce rezultă din procesele industriale (cum ar fi dioxinele și furanii). UE s-a angajat pe plan internațional să controleze manipularea, exportul și importul de POP (prin interdicții sau restricții) în temeiul protocolului de la Aarhus privind POP la Convenția de la Geneva asupra poluării atmosferice transfrontaliere pe distanțe lungi (în vigoare din 2003) și al Convenției de la Stockholm asupra POP (în vigoare din 2004). UE a realizat progrese suplimentare prin [Regulamentul \(CE\) nr. 850/2004](#), care vine în completarea legislației UE anterioare în materie de POP și o aliniază la dispozițiile acordurilor internaționale.

La 22 martie 2018, Comisia Europeană a adoptat o propunere de reformare a Regulamentului POP. În urma negocierilor interinstituționale, la 19 februarie 2019, Consiliul și Parlamentul au ajuns la un acord provizoriu, care prevede, printre altele, adăugarea în anexele I și IV a agentului de ignifugare decaBDE. Limita „urmelor neintenționate de contaminant” este stabilită la 10 mg/kg în substanțe. În amestecuri și articole, această limită este stabilită la 500 mg/kg pentru suma tuturor difenileterilor bromurați (BDE), inclusiv decaBDE. Comisia este invitată să stabilească aceeași limită de concentrație pentru suma substanțelor respective în deșeuri. Derogări specifice referitoare la utilizarea decaBDE sunt introduse pentru aeronave, autovehicule și echipamente electrice și electronice, inclusiv în cazul importurilor.

H. Azbestul

Azbestul reprezintă o substanță minerală cu o structură fibroasă, care este periculoasă dacă este inhalată. Acesta a fost utilizat pe scară largă în trecut pentru izolații și în alte scopuri, datorită rezistenței sale la foc și căldură. Mulțumită Directivei 1999/77/CE, în UE a fost introdusă o interdicție de utilizare a azbestului de la 1 ianuarie 2005. În plus, extracția, fabricarea și prelucrarea produselor ce conțin azbest este interzisă prin Directiva 2003/18/CE, care stabilește și strategii privind programele de eliminare care să fie aplicate de statele membre. În aceeași directivă este stabilit angajamentul UE de a lua măsuri care să ducă la interzicerea azbestului pe plan mondial.

I. Detergenții

Regulamentul (CE) nr. 648/2004 stabilește norme armonizate pentru biodegradabilitatea surfactanților, restricțiile și interdicțiile privind surfactanții, informațiile pe care trebuie să le furnizeze producătorii și indicarea pe etichetă a ingredientelor detergenților. El a fost ulterior modificat în 2006 [Regulamentul (CE) nr. 907/2006], 2009 [Regulamentul (CE) nr. 551/2009] și 2012 [Regulamentul (UE) nr. 259/2012], în vederea introducerii unor noi teste de biodegradabilitate cu scopul de a oferi un nivel de protecție mai ridicat pentru mediul acvatic. În plus, domeniul de aplicare al testelor a fost extins astfel încât să cuprindă toate clasele de surfactanți, incluzând în felul acesta procentul de 10% de surfactanți care nu erau acoperiți de legislație. În ceea ce privește etichetarea, Regulamentul (CE) nr. 907/2006 extinde normele astfel încât să se includă ingredientele de parfumare care ar putea cauza alergii, producătorii fiind obligați să divulge lista completă de ingrediente medicilor care tratează pacienți care suferă de alergii. Începând de la 30 iunie 2013, utilizarea fosfaților în detergenții de rufe este interzisă, iar conținutul de alți compuși care conțin fosfor este limitat.

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

Parlamentul a jucat un rol esențial în elaborarea regulamentului REACH. El a obținut includerea anumitor dispoziții în prima lectură, în special, în capitolul referitor la înregistrare, a unei abordări punctuale privind cerințele legate de date în cazul substanțelor existente produse în cantități mai mici exprimate în tone (1-10 tone), respectiv a abordării „o substanță - o înregistrare”, menită să reducă la minimum costurile, introducând o opțiune de neparticipare în condiții specifice. În vederea limitării în cea mai mare măsură posibilă a testelor pe animale, Parlamentul a reușit să obțină introducerea unei cerințe ca întreprinderile să comunice datele obținute din testele efectuate pe animale (în schimbul unei compensații rezonabile), prevenind astfel necesitatea dublării experimentelor. În capitolul referitor la autorizare, Parlamentul a pledat pentru o abordare mai fermă, în cadrul căreia toate substanțele care prezintă motive de îngrijorare deosebită să fie autorizate doar dacă nu există tehnologii sau alternative adecvate. Prin amendamentele sale, Parlamentul a urmărit atât inovarea (prin autorizații limitate în timp pe perioade de cinci ani), cât și certitudinea (prin-o listă a celor mai periculoase substanțe). În partea finală a procedurii legislative, acordul dintre Parlament și Consiliu privind chestiunea controversată a „autorizării/substituirii” a inclus obligația de a se prezenta întotdeauna un plan de substituire, în cazul în care există alternative adecvate mai sigure.

În cursul dezbaterilor îndelungate pe marginea pachetului privind pesticidele din 2008, amendamentele Parlamentului au asigurat crearea unor zone-tampon de dimensiuni adecvate pentru protecția organismelor acvatice, precum și introducerea unor măsuri de protecție vizând cele mai vulnerabile grupuri, inclusiv interzicerea utilizării pesticidelor în grădinile publice, pe terenurile de sport și recreative, în curțile școlilor și la locurile de joacă, precum și în imediata apropiere a centrelor de îngrijire a sănătății. La începutul anului 2013, în urma publicării raportului Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară (EFSA) privind efectele dăunătoare ale anumitor insecticide neonicotinoide, Parlamentul a invitat Comisia să ia măsuri ferme pentru a asigura conservarea populațiilor de albine. În martie 2013, Parlamentul a adoptat o rezoluție referitoare la amenințările la adresa sănătății la locul de muncă legate de azbest și perspectivele de eliminare completă a azbestului existent.

Decizia Parlamentului din 6 februarie 2018 privind constituirea unei comisii speciale pentru procedura de autorizare a pesticidelor de către Uniune (PEST) este o reacție la preocupările exprimate în legătură cu riscurile prezentate de substanța erbicidă glifosat. Licența de comercializare a erbicidului a fost reînnoită de statele membre ale UE pentru o perioadă de cinci ani în luna noiembrie a anului trecut. Comisia specială a evaluat: a) procedura de autorizare a pesticidelor în UE; b) potențialele deficiențe în ceea ce privește modul în care substanțele sunt evaluate și aprobate din punct de vedere științific; c) rolul Comisiei în ceea ce privește reînnoirea licenței pentru glifosat; d) posibilele conflicte de interese în cadrul procedurii de aprobare; și (e) rolul agențiilor UE, precum și dacă personalul și finanțarea de care dispun sunt adecvate pentru a le permite să își îndeplinească obligațiile.

La 16 ianuarie 2019, ședința plenară a Parlamentului a adoptat raportul Comisiei speciale PEST, care conchide, printre altele, că publicul ar trebui să aibă acces la studiile folosite în procedura de autorizare, cadrul UE ar trebui să stimuleze inovarea și să promoveze pesticidele cu risc redus, experții științifici ar trebui să revizuiască studiile privind carcinogenitatea glifosatului, iar cerințele în materie de date aplicabile PPP ar trebui să includă toxicitatea pe termen lung.

Georgios Amanatidis
05/2019

